

TÜSİAD
YÖNETİM KURULU BAŞKANI
TUNCAY ÖZİLHAN'IN
“TÜRKİYE’DE İŞGÜCÜ PİYASASI VE İŞSİZLİK”
RAPORU TANITIM TOPLANTISI
KONUŞMASI

01 Mayıs 2003
Ceylan Intercontinental

Sayın Bakanım, değerli konuklar, değerli basın mensupları,

Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği adına hepimizi saygıyla selamlıyorum. “Türkiye’de İşgücü Piyasası ve İşsizlik” raporumuzun tanıtım toplantısına hoşgeldiniz.

Bugün ekonomi gündemimizi yakından ilgilendiren işsizlik konusunu tartışmak için bir araya gelmiş bulunuyoruz. İşsizlik, aynı zamanda bir sosyal yara olması nedeniyle, günlük hayatımızda sık sık karşımıza çıkan bir sorundur. Ancak pek çok psiko-sosyolojik sonuca neden olan bu yaraya, bugüne dek yeterince bilimsel bir bakış açısıyla yaklaşılmamıştır. Hükümetin artık bu konuyu, “uzun vadeli bir istihdam politikası” çerçevesinde ele alması gerekmektedir.

Bu tarz bir politikanın hedefleri ve araçları olması gerekir. Hedefler belirlenirken demografi, göç hareketleri, uzun vadeli büyüme perspektifleri, toplam faktör verimlilikleri, mesleki eğitim, gelir dağılımı, uluslararası rekabet şartlarında sektörlerin istihdam üretme kapasitesi gibi unsurları kapsayan bir toplu analiz gereklidir.

Demografi, gelir dağılımı, büyüme, eğitim ve sektörel rekabet gücü konularında yayınlanmış TÜSİAD raporları ve McKinsey firmasının Şubat 2003 tarihli “Türkiye’de Verimlilik ve Büyüme Atılımının Gerçekleşmesi” raporu konunun çeşitli boyutlarını bilimsel açıdan ele alan çalışmalardır. Ancak bu konuda çeşitli kurumlar arasında ciddi bir koordinasyon ihtiyacı bulunmaktadır. Örneğin, Başbakanlığa bağlı, 1985 yılında kurulmuş bir İstihdamı Geliştirme Yüksek Koordinasyon Kurulu var. Amacı “İstihdamı geliştirmek, işsizlik sorununa çözüm yolları bulmak ve bu konuda eşgüdümü sağlamak”. Bu kurulun gerektiği şekilde faaliyet gösterdiği takdirde, bu koordinasyon ihtiyacını karşılayabileceğini düşünüyoruz.

Bizim çalışmalarımız işsizlikle mücadele edebilmek için özel sektörün yılda 700.000 istihdam yaratması gerektiğini gösteriyor. Bunun için çırpınıyoruz. Tüm TÜSİAD söyleminin arkasında bu gerçeği bulmak mümkündür. AB üyeliği, AB’ye uyum süreci, yatırım ortamının iyileşmesi, istikrar, yabancı sermaye, AB standartlarında devlet yardımları, hatta tüm eğitime ve dış politikaya ilgimizin arkasında da bu konu var.

Konuya bir tesbitle girmemizde fayda var. İşsizliğin gelişimini izlemek için esas almamız gereken “tarım dışı işsizlik” oranı, 2002’nin son çeyreğinde, yüzde 16.1 gibi çok yüksek bir orana ulaşmıştır. Oysa bu oran, yüzde 9 ile 2000 yılında olması gerekenden yüksek ama çok daha mütevazı bir düzeydeydi. İki yıl içinde devasa bir işsizlik sorunu yarattık.

İşsizlikteki bu patlamada, kuşkusuz 2001 yılında ekonomimizin geçirdiği büyük sarsıntı ve yatırımcı güveninin kaybolması önemli bir rol oynadı. Yeterince istihdam yaratılamadı. Öte yandan işsizliğin patlamasının ikinci bir nedeni de işgücü arzındaki büyük artış oldu.

Son yıllarda geçmişe kıyasla, giderek daha çok sayıda insanımız işgücü piyasasına giriyor. Bunun başlıca nedeni, özellikle kadınlarda eğitim düzeyinin düzenli olarak artması. Eğitim düzeyi artan kadınların çalışmaya daha çok teşvik edilmeleri doğal bir

süreç. Aynı zamanda erken emekliliğin son bulması ile işgücü piyasasını terk edenlerin sayısı da düşüyor.

Bu gelişmenin arzu edilen bir gelişme olduğunu belirtmeliyim. Ülkemizde çalışabilir nüfusun giderek daha büyük bir bölümünün üretime katkı yapmaya başlaması, Türkiye ekonomisini güçlendirecek çok önemli bir dinamiktir. Büyük bir “fırsat penceresi” önümüzde duruyor.

Ancak bu fırsatı kullanabilmemiz için de çalışmak isteyen insanlarımızın büyük çoğunluğuna yeni iş imkanları yaratmak zorundayız. Kısacası işsizliği hızla azaltmak zorundayız. Aksi takdirde fırsatı kaçıracığımız gibi, sosyal güvenlik kuruluşlarının açıklarının kaldıramayacağımız bir düzeye ulaşması tehlikesi ile de karşı karşıya kalacağız. İşsizliğin yaratacağı toplumsal ve siyasal sorunlar da cabası olacak.

İşsizlikle mücadelenin anahtarı her yıl büyük miktarda iş imkanları yaratabilmemize bağlı. Devletin istihdama yapabileceği katkı artık son derece kısıtlı. Ekonomik istikrar sağlanıp, bütçe aşırı faiz yükünden kurtuluncaya kadar da kısıtlı kalmaya mahkum. İstihdam yaratma görevi çok büyük ölçüde özel sektörün sırtında.

Raporumuzun bulgularına göre, işsizliği kabul edilebilir bir düzeye düşürebilmek için özel sektörün önümüzdeki sekiz yıl boyunca her yıl yaratmak zorunda olduğu net istihdam miktarının 700.000 olduğunu söylemiştik. Geçen yıl özel sektörün sadece 350.000 net istihdam yaratabildiğini dikkate alırsak işimizin ne kadar zor olduğunu daha iyi kavrarız.

Bu kadar işi yaratabilmek için hızla ve istikrarlı bir şekilde büyümek zorundayız. Yine raporumuzda gerekli ekonomik büyüme hızı yüzde 6 olarak tahmin ediliyor. Bu ulaşılamayacak bir hedef değil. Türkiye'nin insan ve sermaye kaynakları, eğitim ve girişimcilik düzeyi bu büyüme hızını yakalamak için fazlasıyla yeterli. Eksik olan ekonomik istikrar.

Sorunumuz sadece makroekonomik istikrardan ibaret değil. Kullanmadığımız yabancı sermaye potansiyelini gerçekleştirmek ve giderek daha çok komşu ülkelere yönelen yerli sermayeyi ülkede tutabilmek için başta yatırım ortamının iyileştirilmesi olmak üzere, yargıda, bürokraside köklü reformlar yapmak zorundayız. Yerli ve yabancı yatırımların önündeki engellerin kaldırılması amacıyla Başbakanlık bünyesinde oluşturulan “Yatırım Ortamının İyileştirilmesi Koordinasyon Kurulu” çalışmalarının kesintisiz ve sonuç alıcı şekilde devam etmesi gerekmektedir.

İşsizliği azaltmanın diğer bir yolu da işgücü maliyetlerinin düşürülmesinden geçmektedir. OECD ülkeleri içinde, istihdam vergileri şeklinde adlandırılan, vergi ve çeşitli primler itibarıyla Türkiye halen en yüksek orana sahip. Yüksek işgücü maliyetleri istihdamı kısıtlayan önemli bir etken. Tabii burada kayıtlı sektöre kastediyorum. Tarım dışında her üç kişiden biri kayıtsız çalışıyor.

Bir yandan istihdamı artırmak diğer yandan da kayıt dışı sektörü önemli ölçüde sınırlamak istiyorsak, ücret dışı işgücü maliyetlerini hızla düşürmek zorundayız. Bu maliyetler sadece vergi ve primlerden de ibaret değil. Fazla mesai düzeni, kıdem tazminatı yükleri de önemli maliyet unsurları olarak sayılabilir. İş güvencesinin de

yürürlükte olduğu bu dönemde, mevcut İş Kanunu'na göre önemli esneklikler getiren İş Kanunu Tasarısı'nın bir an önce yasalaşması zorunludur.

İşsizlikle mücadele, daha mikroekonomik düzeyde de ele alınmak zorunda. Bir yandan işsizler iş ararken diğer yandan da firmalar işçi arıyorlar. İşsizlerle işçi arayan firmaları etkin bir şekilde buluşturacak kurumlardan yoksunuz. "İş-Kur Yasası" aylardır beklemekte. Oysa Türkiye'nin acilen işsizleri yeniden eğitmeye, firmaları istihdama teşvik etmeye ihtiyacı var. Bir diğer önemli ihtiyaç da daha vasıflı, aranan mesleklere ağırlık veren bir eğitim sistemi. Hükümet bir an önce kapsamlı bir eğitim reformunu gündemine almak zorundadır.

İşsizlikle topyekün mücadele, hükümetimizin en önemli önceliği olmalıdır. Bu mücadelenin anahtarı, yukarıda da belirttiğim gibi ekonomik istikrardır. Büyümenin yolu ekonomik istikrardan geçmektedir. Bir yandan istikrar programında öngörülen iktisat politikaları ve yapısal reformlar tavizsiz uygulanırken, diğer yandan da işgücü piyasasında gerekli kurumsal düzenlemeler bir an önce gerçekleştirilmelidir.

Türkiye ekonomisinin istikrar arayışında, mevcut ekonomik program tek referanstır. Niyet Mektubu'nda, 2003 ve sonraki seneler için mali disiplinin sağlanarak %6.5'lik faiz dışı fazla verilmesi, kamu istihdamının azaltılması, BDDK'nın güçlendirilmesi ve özelleştirmenin hızlandırılması gibi temel konularda taahhütlerde bulunulmuştur. Dolayısıyla, yeni hükümet ilk beş ayının sonunda önemli bir gecikmeyle, ekonomik programın kaldığı yerden devam edeceği bir noktaya gelmiş bulunmaktadır.

2003 yılı büyüme performansı büyük ölçüde ekonomik programın uygulanmasına bağlı olacaktır. Irak savaşının beklenenden önce sona ermesiyle, dünya ekonomileri için risk oluşturan yüksek petrol fiyatları hızla gerilemiş ve belirsizlik kademeli olarak azalmaya başlamıştır. Bölgeye yönelik riskler ise halen mevcut olmakla beraber bunların da kısa zamanda ve yeni bir çatışmaya yol açmadan çözümlenmesi beklenmektedir.

Global ekonomi için bekleyişler olumluya dönerken, Türkiye için de turizm başta olmak üzere sektörel beklentilerde kısmi iyileşme yaşanmaktadır. IMF'nin Niyet Mektubunu onaylaması, Amerikan yönetiminin Irak savaşından doğan zararlarına karşılık Türkiye'ye 1 milyar dolar hibe ya da 8.5 milyar dolar krediyi kabul etmesi ve Irak'ın yeniden inşasında Türkiye'nin de yer alacağını belirginleşmesi beklentileri olumluya çevirmektedir.

Sözlerime son verirken raporumuzun, ekonomik ve sosyal açıdan kanayan bir yara haline gelmiş bulunan işsizlik sorununun çözümüne katkıda bulunmasını diliyorum sizleri bir kez daha saygıyla selamlıyorum.

Beni sabırla dinlediğiniz için teşekkür ederim.